

ISSN 1304-8120 | e-ISSN 2149-2786

Araştırma Makalesi * Research Article

Yunus Emre Enstitüsü Çocuklar İçin Türkçe (ÇİT) 1-2 Ders Kitaplarının Söz Varlığı ve Dil Bilgisi Kalıpları Açısından İncelenmesi

An Examination of the Vocabulary and Grammatical Patterns in the Yunus Emre Institute's Turkish for Children (CIT) Textbooks 1-2

Damla Nur ÖKMEN

Doktora Öğrencisi, Akdeniz Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Türkçe Eğitimi Bilim Dalı
damlanurokmen1@gmail.com
Orcid ID: 0009-0004-6813-7211

Meryem ÖZER AKİLOV

Yüksek Lisans Öğrencisi, Alanya Alaaddin Keykubat Üniversitesi,
Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Türkçe Eğitimi Bilim Dalı
mrym.ozrr@gmail.com
Orcid ID: 0000-0002-3579-3798

Prof. Dr. Serdar BULUT

Alanya Alaaddin Keykubat Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Türkçe Eğitimi Ana Bilim Dalı
serdar.bulut@alanya.edu.tr
Orcid ID: 0000-0001-6286-4873

Öz: Bu çalışmanın amacı, Yunus Emre Enstitüsü tarafından yabancı dil olarak Türkçe öğretimi için hazırlanan "Çocuklar İçin Türkçe (ÇİT) 1-2" ders kitaplarında yer alan söz varlığı unsurları ile dil bilgisi kalıplarının kullanım sıklıklarını belirlemek ve bu unsurların dağılımını analiz etmektir. Araştırma nitel araştırma yöntemlerinden doküman analizi ile desenlenmiş olup verilerin çözümlenmesinde betimsel ve içerik analizi tekniklerinden yararlanılmıştır. Çalışmada MAXQDA 24 programı kullanılarak kitaplardaki sözcük, kalıp ifade, yansıma sözcük, ikileme ve dil bilgisi eklerinin frekansları sistematik bir şekilde incelenmiştir.

Bulgular, ÇİT 1 ders kitabında 310, ÇİT 2 ders kitabında ise toplamda 357 farklı sözcük bulunduğunu ve en sık kullanılan sözcüklerin çoğunlukla yönerge temelli fiiller olduğunu göstermektedir. Dil bilgisi kalıplarına ilişkin olarak ÇİT 1'de toplam 631, ÇİT 2'de ise 942 kalıp belirlenmiştir. ÇİT 1'de emir kipleri, iyelik ve şahıs ekleri öne çıkarken; ÇİT 2'de iyelik ekleri, emir kipleri, zaman ve ad durum eklerinin daha yoğun biçimde kullanıldığı saptanmıştır. Ancak deyim, atasözü ve bilmece gibi söz varlığı unsurlarına her iki kitapta da yer verilmediği, dil bilgisi yapılarının ise çeşitlilikten uzak, sınırlı kullanımlarla sunulduğu görülmüştür. Araştırma, çocuklara yönelik Türkçe öğretim materyallerinin söz varlığı ve dil bilgisi açısından daha kapsayıcı ve dengeli bir şekilde yapılandırılması gerektiğini ortaya koymakta, alana yönelik olarak ders kitabı yazarları ve öğretmenler için öneriler sunmaktadır.

Geliş Tarihi: 01.12.2025

Kabul Tarihi: 30.12.2025

Yayın Tarihi: 31.12.2025

Atıf: Ökmen, D.N.; Özer Akilov, M. & Bulut, S. (2025). Yunus Emre Enstitüsü Çocuklar İçin Türkçe (ÇİT) 1-2 Ders Kitaplarının Söz Varlığı ve Dil Bilgisi Kalıpları Açısından İncelenmesi. *Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 22(3), 1271-1290. Doi: 10.33437/ksusbd.xxxxxxx

Abstract: The purpose of this study is to determine the frequency of use and analyze the distribution of vocabulary items and grammar patterns in the “Çocuklar İçin Türkçe (ÇİT) 1-2” [*Turkish for Children (ÇİT) 1-2*] textbooks prepared by the Yunus Emre Institute for teaching Turkish as a foreign language. The study was designed using the document analysis method, one of the qualitative research approaches and descriptive and content analysis techniques were employed to interpret the data. Using the MAXQDA 24 software, the frequencies of words, formulaic expressions, onomatopoeic words, reduplications, and grammatical suffixes in the textbooks were systematically examined. The findings revealed that the ÇİT 1 textbook contains 310 distinct words, whereas the ÇİT 2 textbook includes 357 distinct words, and that the most frequently used words are generally verbs based on instructional commands. Regarding grammar patterns, 631 grammatical items were identified in ÇİT 1, among which imperative moods, possessive suffixes, and personal suffixes were found to be predominant. In ÇİT 2, a total of 942 grammatical items were identified, with possessive suffixes, imperative moods, tense suffixes, and case suffixes being more frequent. However, it was observed that vocabulary elements such as idioms, proverbs, and riddles were not included, and that grammatical structures were presented with limited variety and restricted forms. The study concludes that Turkish teaching materials designed for children should be structured in a more comprehensive and balanced way in terms of vocabulary and grammar, and it provides practical recommendations for textbook authors and educators in the field.

Keywords: Teaching Turkish as a Foreign Language, Vocabulary, Grammar, Frequency Analysis, ÇİT Turkish Book for Children

GİRİŞ

Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminin tarihçesine baktığımızda 11. yüzyılda Kaşgarlı Mahmud’un Divan-ı Lügati’t-Türk’ü ile karşılaşırız. 11. yüzyılın Türkçe söz varlığı ile Araplara Türkçe öğretmeyi arzulayan bu eser, özellikle Oğuzların Anadolu’yu fethinin hemen akabinde Bağdat’ta yazılmıştır. 1250-1517 yılları arasında hüküm süren Memlük Devleti’nde Türk sultanlarının devleti yönetmesi nedeniyle Türk diline karşı ilginin arttığı Kıpçak Türkçesi, Türkçenin yabancılara öğretiminin en fazla önem kazandığı dönemdir. Bu ilgi Araplara Türkçeyi öğretmeyi amaçlayan kitapların yazılmasına vesile olmuştur. Başta Codex Cumanicus, Kitabü Bülgati’l-Müştak Fi Lügati’t-Türk ve’l-Kıfçak, Kitâb-ı Mecmû-i Tercümân-ı Türkî ve Acemî ve Mongolî, El-Kavainü’l-Külliyeye Li Zabtî’l- Lügati’t-Türkiyye, Et-Tuhfetü’z-Zekiyye Fi’l-lugâti’t-Türkiyye, Kitabü’l-İdrak Li-Lisânü’l-Etrak, Kıpçak Türkçesi döneminin yabancılara Türkçeyi öğretmeyi amaçlayan eserleridir. Ayrıca Ali Şir Nevâî’nin Çağatay Dönemi’nde kaleme aldığı Muhakemetü’l-Lügateyn isimli eser de Türkçenin Farsça karşısındaki gücünü gösteren önemli eserlerimizdendir.

Çağdaş anlamda yabancı dil olarak Türkçe öğretimi 1950’lerden sonra gelişmeye başlayan bir alan olmakta birlikte bu alanda atılan ilk adım 1984 yılında Ankara Üniversitesi TÖMER’in kurulmasıdır. Ankara Üniversitesi TÖMER ile başlayan bu macera, 1994 yılında Gazi üniversitesi TÖMER’le devam etmiştir. Daha sonra Ege Üniversitesi TÖMER bu maceraya atılmıştır. Bir dönem TİKA’nın da destek verdiği bu alan ülke içinde ve dışında hızlı bir aşama kaydederek önemli atılımlar göstermiştir. Birçok özel kurs, vakfa bağlı kurumlar ve devletin bizzat organize ettiği merkezler bu alana önemli katkılar sağlamıştır ve sağlamaya da etmektedir. Türk Cumhuriyetlerinde özellikle Türk-Manas Üniversitesi bu alanın öncülüğünü yapmaktadır. Türkiye içinde birçok dil öğretim merkezi açılmış, materyaller oluşturulmuş, alanla ilgili ders kitapları yazılmış ve özellikle Yunus Emre Enstitüsü bu anlamda önemli çalışmalar yapmıştır. Yunus Emre Enstitüsü, 4 temel dil becerisini merkeze alan materyaller geliştirmiş, bunları ders kitapları ve diğer eserlerle beslemiştir. Bu eserlerin en önemli tarafları hiç şüphesiz içerisinde yer alan söz varlığı unsurlarıdır.

Dil öğretiminin temelini oluşturan unsurlardan biri olan söz varlığı, bir dilin anlam evrenini ve kavram dünyasını yansıtan en önemli göstergelerdendir. Bu bağlamda bir dilin zenginliği, doğrudan söz varlığının genişliğiyle ilişkilidir; dil ne kadar çok sözcüğe sahipse, iletişim ve ifade olanakları da o ölçüde genişler. Nitekim Barcroft’a göre (2015) yabancı dil öğretiminde söz varlığı öğretimi, “iletişim kurabilme ve dil bilgisi yetkinliğinin gelişimi” açısından üzerinde özenle durulması gereken bir konudur. Bu nedenle dil öğretimine yönelik hazırlanan materyallerin söz varlığı unsurları göz önünde bulundurulması, sağlıklı bir öğretim süreci için büyük önem taşımaktadır.

Söz varlığı, yalnızca bir dildeki seslerin birleşimiyle oluşan simgeler veya göstergeler bütünü değildir; aynı zamanda o dili konuşan toplumun kavram dünyasını, maddi ve manevi kültürünü ve dünya görüşünü yansıtan bir kesit olarak düşünülmelidir (Aksan, 1996). Toplumla birlikte evrilen bu dinamik yapı, toplumun değer yargılarını ve yaşam biçimini yansıtan bir ayna işlevi görmektedir. Zira dil, çevresel koşullardan etkilenirken aynı zamanda o dili konuşan bireylerin bakış açılarıyla şekillenir ve bu göstergeler aracılığıyla içselleştirilir (Mert, 2009: 84). Temel dil becerilerinin kazandırılması ve geliştirilmesi sürecinde ise söz varlığının düşünme ve ifade zenginliği sağlamadaki rolü yadsınamaz (Yıldız, 2016: 416). Bu nedenle, yabancı dil öğretiminde kullanılan ders kitaplarında yer alan sözcüklerin öğretiminde uygun yöntem ve tekniklerin seçilmesi ve sözcüklerin hedef düzeye uygun biçimde sunulması büyük önem taşımaktadır.

Söz varlığına ilişkin çalışmaların temelini sıklık analizleri oluşturmaktadır. Türkçe Sözlükte kelime sıklığı “dilde bir sözün kullanılma oranı” olarak tanımlanırken (TDK Türkçe Sözlük, 2023) Aksan (2007: 20) bu kavramı “bir dilin sözcüklerinin diğer sözcüklere oranla daha fazla veya daha seyrek kullanılması” şeklinde ifade etmektedir. Aksan (2003: 20), sözcük sıklığının dil öğretimindeki önemini şu sözlerle vurgular: “Okumaya yeni başlayan, ilkokulun ilk sınıflarındaki öğrencilere veya bir yabancı dili öğrenmeye başlayanlara ilk aşamada öğretilmesi gereken sözcüklerin hangileri olduğu, dilin sözcüklerinin hangi sırayla tanıtılması gerektiği saptanırken ve değişik ihtiyaçlara yönelik ana dili ve yabancı dil sözlükleri hazırlanırken, dildeki unsurların sıklıklarının bilinmesi gerekmektedir.” Ancak Dolunay (2012: 83), Aksan’ın bu tespitlerine rağmen ülkemizdeki Türkçe eğitiminde sıklık çalışmalarının yeterince dikkate alınmadığını, öğretim materyallerinin daha çok tahminlere dayalı olarak hazırlandığını belirtmektedir.

Karadağ (2005), Türkçe öğretiminde sıklık çalışmalarından yararlanılması gerektiğini vurgularken temel eğitimde sıklığı yüksek olan sözcüklerin öncelikli olarak öğretilmesi gerektiğini savunmaktadır. Göçen (2016) de Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde ana dilde olduğu gibi en sık kullanılan sözcük ve sözcük gruplarının öncelikli olarak öğretilmesi gerektiğini ifade etmektedir. Bu nedenle sıklık çalışmalarının hedef kitleye uygun ders materyallerinin hazırlanması açısından büyük önem taşıdığı görülmektedir.

Gökmen ve Göçen (2023) tarafından yapılan bir araştırmada, sıklık çalışmalarının genellikle Yeni Hitit, Yedi İklim, Gazi Üniversitesi, İstanbul Üniversitesi ve Dokuz Eylül Üniversitesi gibi yetişkinlere yönelik Türkçe öğretim setlerinde yoğunlaştığı tespit edilmiştir. Bahsi geçen setler dışında Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi’ne ait setin söz varlığı unsurları da incelenmiş ve Türkçenin yabancı dil olarak öğretimine yönelik sözcük listeleri oluşturulmuştur. Ancak dikkat çekici bir nokta bu çalışmalarda sözcük sıklıklarına odaklanılırken Türkçenin eklerine yönelik kapsamlı bir sıklık analizinin gerçekleştirilmemiş olmasıdır. Ayrıca çocuklara yönelik Türkçe öğretiminde önemli bir yere sahip olan Çocuklar İçin Türkçe (ÇİT) 1-2 ders kitaplarının sözcük ve ek sıklıklarının belirlenmediği görülmüştür. Bu durum, mevcut çalışmanın temel amacını oluşturmaktadır.

Bu çalışma kapsamında, “Çocuklar İçin Türkçe” ders kitaplarında yer alan söz varlığı unsurları ve dil bilgisi kalıplarının sıklık analizinin yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde özellikle kelime ve dil bilgisi öğretimine yönelik ihtiyaçların belirlenmesi açısından yararlı olacağı düşünülmektedir. Ayrıca elde edilecek bulguların alana katkı sağlayacağı ve benzer çalışmalara rehberlik edeceği öngörülmektedir.

Araştırmanın Amacı

Öğretim ortamının temel kaynağı ders kitaplarıdır. Ana dil ders kitaplarında olduğu kadar yabancı dil olarak Türkçe öğretimine yönelik hazırlanmış kitaplarda da söz varlığı unsurlarının ve dil bilgisi kalıplarının incelenmesi, alanda birliği sağlayabilmek adına önemli görülmektedir. Alan yazını incelendiğinde Yunus Emre Enstitüsü’nün “Çocuklar İçin Türkçe (ÇİT)” setine yönelik söz varlığı çalışması yapılmadığı tespit edilmiştir. Bu tespitten yola çıkarak çalışmamızda Çocuklar İçin Türkçe (ÇİT) öğretim setinde yer alan ders kitaplarındaki söz varlığı unsurlarının kullanım sıklıkları, dil bilgisi kalıpları ve bu kalıplara yönelik sıklıkları tespit etmek amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır:

1. Çocuklar İçin Türkçe (ÇİT) 1 ders kitabında yer alan söz varlığı unsurları ve bunların kullanım sıklıkları nedir?
2. Çocuklar İçin Türkçe (ÇİT) 2 ders kitabında yer alan söz varlığı unsurları ve bunların kullanım sıklıkları nedir?
3. Çocuklar İçin Türkçe (ÇİT) 1 ders kitabında yer alan dil bilgisi kalıpları ve bunların kullanım sıklıkları nedir?
4. Çocuklar için Türkçe (ÇİT) 2 ders kitabında yer alan dil bilgisi kalıpları ve bunların kullanım sıklıkları nedir?

Yöntem

Bu araştırma, nitel desene sahiptir. Nitel yöntemle desenlenmiş araştırmalarda incelenen olay veya olgu hakkında derin bir algıya ulaşma gayreti söz konusudur (Morgan, 1996). “Nitel araştırma; gözlem, görüşme ve doküman analizi gibi nitel veri toplama tekniklerinin kullanıldığı, algılar ve olayların doğal ortamda gerçekçi ve bütüncül bir biçimde ortaya konmasına yönelik nitel bir sürecin izlendiği araştırma yaklaşımıdır” (Yıldırım & Şimşek, 2013). Çalışmamızın veri toplama sürecinde ise doküman inceleme yöntemi kullanılmıştır.

Veri Kaynağı

Bu araştırmanın veri kaynağını, Yunus Emre Enstitüsü tarafından yabancı dil olarak Türkçe öğretimi kapsamında hazırlanmış olan ve çocuk hedef kitleye yönelik A1 düzeyindeki “Çocuklar için Türkçe (ÇİT) 1” ve A2 düzeyindeki “Çocuklar için Türkçe (ÇİT) 2” isimli öğrenci ders kitapları oluşturmaktadır. Her iki kitap da 2018 yılında yayımlanmış olup ÇİT 1 ders kitabı 154, ÇİT 2 ders kitabı ise 128 sayfadan oluşmaktadır.

Verilerin Toplanması

Verilerin toplanmasında doküman inceleme yöntemi benimsenmiştir. İncelenen kitaplardaki tüm metinler dijital ortama aktarılarak ÇİT 1 ve ÇİT 2 olmak üzere iki ayrı veri seti oluşturulmuştur. Analiz kapsamında:

- Söz varlığı unsurları (temel sözcükler, kalıp ifadeler, yansıma sözcükler, ikilemeler)
- Dil bilgisi kalıpları (şahıs ekleri, ad durum ekleri, zaman ekleri, çokluk ekleri, iyelik ekleri, yapım ekleri, kipler) sistematik biçimde kategorize edilmiştir.

Verilerin Analizi

Verilerin analizinde betimsel analiz ve içerik analizi bir arada kullanılmıştır. Betimsel analizde frekans dağılımları belirlenirken, içerik analizinde dilsel unsurların kategorik dağılımı incelenmiştir. Analiz sürecinde MAXQDA 24 programı kullanılmış olup verilerin işlenmesinde aşağıdaki ölçütler dikkate alınmıştır:

1. Özel isimler (ülke/bölge isimleri hariç) veri setinden çıkarılmıştır.
2. Fiiller mastar eki (-mek/-mak) ile standardize edilmiştir.
3. Sözcüklerin çekim ekleri temizlenerek kök hâline indirgenmiştir.
4. Yardımcı fiiller (etmek, olmak, kılmak...) kalıplaşmış olarak kabul edilmiş, kendilerinden önceki sözcük ile birleşik olarak alınmıştır.
5. Olumsuzluk ekleri analiz dışı bırakılmıştır.
6. İyelik eki almış olan şahıs ekleri korunmuştur.
7. Kalıp sözler (kaç yaşındasın? teşekkür ederim vb.) birleşik olarak gösterilmiştir.
8. Yazıyla yazılan sayılar veri setine dahil edilmiştir.

9. Yansıma sözcükler analiz kapsamına alınmıştır.

10. Bağlaçlar dizine dahil edilmiştir.

Bu ölçütlerin belirlenme gerekçeleri şunlardır:

- Özel isimlerin (kişisel adlar, kurum adları vb.) çıkarılması, bağlama özgü adlandırmaların genel söz varlığı sıklığını bozmasını önlemek amacıyla yapılmıştır.
- Fiillerin mastar hâline getirilmesi, aynı fiilin farklı çekim biçimlerinin (ör. geliyor, geldi, gelecek) tek bir fiil birimi olarak değerlendirilmesi ve frekans analizinde tutarlılığı sağlamak amacıyla yapılmıştır.
- Sözcüklerin kök hâline indirgenmesi ile Türkçenin eklemeli yapısından kaynaklanan biçimsel çeşitlilik azaltılarak anlam birliğini korumak hedeflenmiştir.
- Yardımcı fiillerin (ör. yardım etmek, mutlu olmak) birleşik biçimde ele alınması, bu yapıların anlamca tek bir eylem birimi oluşturması nedeniyle tercih edilmiştir.
- Olumsuzluk eklerinin (-ma/-me) analiz dışı bırakılması, bu eklerin kök sözcüğün temel anlamını değiştirmemesi ve frekans tekrarını önleme amacı taşımaktadır.
- İyelik ekli şahıs biçimlerinin korunması, çocuklara yönelik metinlerde sıkça kullanılan “benim kitabım”, “arkadaşım” gibi yapılar aracılığıyla sahiplik ilişkilerinin söz varlığı içindeki yansımalarını göstermek açısından önemlidir.
- Kalıp sözlerin birleşik biçimde alınması, iletişimsel işlevleri gereği tek bir anlam birimi oluşturmalarına dayanmaktadır.
- Yazıyla yazılan sayıların dahil edilmesi, erken seviye (A1–A2) öğretim materyallerinde sayıların dil öğrenme sürecindeki yüksek işlevselliğini yansıtmak içindir.
- Yansıma sözcüklerin analiz kapsamına alınması, özellikle çocuklara yönelik metinlerde ses taklidi yoluyla anlam kurma ve dikkat çekme işlevlerinin güçlü olmasıyla ilişkilidir.
- Bağlaçların dahil edilmesi ise metinlerdeki bağdaşıklık ve anlam ilişkilerinin hangi yapılar aracılığıyla kurulduğunu ortaya koymayı amaçlamaktadır.

Bulgular

Araştırmada ele alınan Çocuklar İçin Türkçe (ÇİT) 1-2 ders kitaplarındaki söz varlığı unsurları ve dil bilgisi kalıplarının kullanımına ilişkin elde edilen veriler, çalışmanın alt amaçları doğrultusunda aşağıda başlıklar halinde sunulmuştur.

Çocuklar İçin Türkçe (ÇİT) 1 Ders Kitabında Yer Alan Söz Varlığı Unsurları ve Bunların Kullanım Sıklıklarına Yönelik Bulgular

Çalışmada, Çocuklar İçin Türkçe (ÇİT) 1 ders kitabı kapsamlı bir şekilde incelenmiş ve kitapta yer alan söz varlığı unsurları analiz edilmiştir. Yapılan incelemeler sonucunda kalıp sözler, yansıma sözcükler, ikilemeler ve tekerlemeler gibi temel söz varlığı unsurlarına yer verilirken deyim, atasözü ve bilmece gibi diğer söz varlığı unsurlarına ait kullanımlara yer verilmediği tespit edilmiştir.

Kitap genelinde toplam 310 farklı sözcük tespit edilmiş olup, bu sözcüklerin %59,7'si fiil kökenlidir. Tespit edilen fiiller arasında: “dinle-, söyle-, tekrar et-, bak-, işaretle-, boya-, say-, göster-, sev-, oyna-, ye-, bul-, eşleştir-, aç-, bil-, iç-, sor-, al-, bit-, kalk-, otur-, bekle-, birleştir-, gir-, kapat-, koş-, cevapla-, cevap ver-, çiz-, dokun-, oku-, ört-, sessiz ol-, yap-, gel-, sil-, kaldır-, anlat-, atla-, başla-, çırp-, çık-, gez-, havla-, kazan-, kon-, koy-, mele-, miyavla-, otl-, öt-, salla-, seç-, uç-, uygula-, uyu-, ver- ve yaz-” gibi temel eylemler yer almaktadır. Bu fiillerin büyük çoğunluğu yönlendirme ve günlük yaşam aktiviteleriyle ilgilidir.

Tablo 1. Çocuklar İçin Türkçe (ÇİT) 1 Ders Kitabındaki ilk 20 Sözcüğün Frekansı

Sıra	Sözcük	Türü	Frekans (f)	Yüzde (%)
1	dinle-	Fiil	42	%11,7
2	söyle-	Fiil	36	%10,0
3	bu	Zamir	30	%8,3
4	ne	Soru Z.	27	%7,5
5	alfabe	İsim	21	%5,8
6	tekrar et-	Fiil	21	%5,8
7	işaretle-	Fiil	19	%5,3
8	bak-	Fiil	18	%5,0
9	boya-	Fiil	17	%4,7
10	ben	Zamir	16	%4,4
11	say-	Fiil	14	%3,9
12	sınıf	İsim	14	%3,9
13	bir	Sayı S.	13	%3,6
14	göster-	Fiil	13	%3,6
15	dil	İsim	12	%3,3
16	sev-	Fiil	12	%3,3
17	oyna-	Fiil	12	%3,3
18	okul	İsim	11	%3,1
19	renk	İsim	11	%3,1
20	ye-	Fiil	11	%3,1
Toplam			370	100

Tablo 1 incelendiğinde ilk 20 sözcüğün %60'ını fiiller, %25'ini isimler, %10'unu zamirler ve %5'ini sayı sıfatları oluşturmaktadır. En yüksek orana sahip sözcük "dinle-" (%11,7) olup bunu "söyle-" (%10,0) ve "bu" (%8,3) sözcükleri izlemektedir. Diğer sık kullanılan fiiller arasında "tekrar et" (%5,8), "işaretle-" (%5,3), "bak-" (%5,0), "boya" (%4,7), "say-" (%3,9) ve "göster-" (%3,6) bulunmaktadır. İsim türündeki sözcükler arasında "alfabe" (%5,8), "sınıf" (%3,9), "dil" (%3,3), "okul" (%3,1) ve "renk" (%3,1) yer almaktadır. Zamirlerden "bu" (%8,3) ve "ben" (%4,4) en yüksek orana sahiptir. Tablo genel olarak fiil türündeki sözcüklerin diğer türlere göre daha yüksek oranda kullanıldığını göstermektedir.

Tablo 2. Çocuklar İçin Türkçe (ÇİT) 1 Ders Kitabındaki Kalıp Sözler ve Frekansları

Sıra	Kalıp Söz	Frekans (f)	Yüzde (%)
1	kaç yaşındasın?	8	%21,7
2	...yaşındayım	7	%18,9
3	adın ne?	4	%10,8
4	merhaba	4	%10,8
5	nasılsın?	4	%10,8
6	görüşmek üzere	3	%8,1
7	iyiyim	3	%8,1
8	teşekkür ederim	3	%8,1
9	iyi ki doğdun	1	%2,7

Toplam	37	100
---------------	----	-----

Tablo 2 incelendiğinde ÇİT 1 ders kitabında toplam dokuz farklı kalıp söz tespit edilmiştir. En yüksek orana sahip ifadeler “Kaç yaşındasın?” (%21,7) ve “...yaşındayım” (%18,9) kalıplarıdır. Bunları “Adın ne?” (%10,8), “Merhaba” (%10,8) ve “Nasılsın?” (%10,8) kalıpları izlemektedir. Daha düşük oranda kullanılan ifadeler arasında “Görüşmek üzere” (%8,1), “İyiymi” (%8,1) ve “Teşekkür ederim” (%8,1) yer almaktadır. “İyi ki doğdun” (%2,7) kalıbı ise en düşük oranda kullanılan ifadedir. Tablo genel olarak, belirli bir tematik grupta sık kullanılan temel selamlaşma ve tanışma kalıplarının öne çıktığını göstermektedir.

Tablo 3. Çocuklar İçin Türkçe (ÇİT) 1 Ders Kitabındaki Yansıma Sözcükler ve Frekansları

Sıra	Yansıma Sözcük	Frekans (f)	Yüzde (%)	Muhtemel ses Kaynağı
1	bip bip	1	%14,3	Tuş sesi
2	hav hav	1	%14,3	Köpek sesi
3	mee mee	1	%14,3	Koyun, kuzu sesi
4	miyav miyav	1	%14,3	Kedi sesi
5	pır pır	1	%14,3	Kuş kanat sesi
6	üürüürü	1	%14,3	Horoz sesi
7	vız vız	1	%14,3	Arı sesi
Toplam		7	100	

Tablo 3 incelendiğinde ÇİT 1 ders kitabında toplam yedi farklı yansıma sözcük tespit edilmiştir. Bu sözcüklerin her biri aynı oranda (%14,3) kullanılmıştır. Tabloda yer alan “bip bip”, “hav hav”, “mee mee”, “miyav miyav”, “pır pır”, “üürüürü” ve “vız vız” sözcükleri sırasıyla tuş, köpek, koyun/kuzu, kedi, kuş kanadı, horoz ve arı seslerini temsil etmektedir. Tablo genel olarak ders kitabında hayvan ve çevre seslerine ilişkin yedi yansıma sözcüğün eşit oranda kullanıldığını göstermektedir.

Tablo 4. Çocuklar İçin Türkçe (ÇİT) 1 Ders Kitabındaki Yansımali İkilemeler ve Frekansları

Sıra	İkileme	Frekans (f)	Yüzde (%)	Kullanım Bağlamı
1	kıtır kıtır	6	%50,0	Yiyeceğin cıtırılığı
2	hapur hupur	4	%33,3	İştahlı yeme sesi
3	lıkır lıkır	2	%16,7	Su veya sıvı içme sesi
Toplam		12	100	

Tablo 5. Çocuklar İçin Türkçe (ÇİT) 1 Ders Kitabındaki Yer Alan Tekerlemeler ve Frekansları

Tekerleme Metni	Frekans (f)	Yüzde (%)	Tematik Bağlam
11 içeri gir, 12 sarı tilki, 13 süper güç, 14, üstünü ört, 15 bak güneş, 16 kahvaltı, 17 kim yedi, 18 biz yeriz, 19 biz tokuz, 20 bitti mi? Hayır! Hayır! Tekrar et.	1	%50,0	Sayılar Teması

11 içeri gir, 12 sarı tilki, 13 süper güç, 14, üstünü ört, 15 bak güneş, 16 kahvaltı, 17 kim yedi, 18 biz yeriz, 19 biz tokuz, 20 bitti mi? Evet! Evet! Bitti.	1	%50,0	Sayılar Teması
Toplam	2	100	

Tablo 5 incelendiğinde, ÇİT 1 ders kitabında iki farklı tekerleme tespit edilmiştir. Her iki tekerleme de sayılar temasıyla ilişkilidir ve %50,0 oranında eşit sıklıkta yer almaktadır. Tekerlemelerde 11'den 20'ye kadar olan sayılar yinelenmekte, kısa eylem ifadeleriyle birlikte kullanılmaktadır. Bu veriler, ders kitabında sayma becerisine yönelik ritmik ve tekrarlayıcı yapıdaki iki tekerlemenin bulunduğunu göstermektedir.

Çocuklar İçin Türkçe (ÇİT) 2 Ders Kitabında Yer Alan Söz Varlığı Unsurları ve Bunların Kullanım Sıklıklarına Yönelik Bulgular

Çalışmada, Çocuklar İçin Türkçe (ÇİT) 2 ders kitabında yer alan söz varlığı unsurları incelenmiş ve kitapta sözcükler, kalıp sözler, yansıma sözcükler ile bunlardan türeyen ikilemelere yer verildiği tespit edilmiştir. Deyim, tekerleme, bilmece ve atasözü gibi unsurların ise kitapta yer almadığı belirlenmiştir.

ÇİT 2 ders kitabında toplam 357 sözcük tespit edilmiş olup bu sözcüklerin %31,3'ü fiil kökenlidir. Kitapta yer alan fiiller arasında: "dinle-, söyle-, ol-, tekrar et- ve bak-" gibi temel eylemler bulunmaktadır. Bu veriler, kitabın en yüksek oranda fiil türündeki sözcükleri içerdiğini göstermektedir.

Tablo 6. Çocuklar İçin Türkçe (ÇİT) 2 Ders Kitabındaki ilk 20 Sözcüğün Frekansı

Sıra	Sözcük	Türü	Frekans (f)	Yüzde (%)
1	dinle-	Fiil	57	%10,9
2	var	İsim	50	%9,6
3	saat	İsim	37	%7,1
4	söyle-	Fiil	36	%6,9
5	ben	Zamir	30	%5,8
6	çabuk	Zarf	29	%5,6
7	ol-	Fiil	29	%5,6
8	bu	Zamir	28	%5,4
9	tekrar et-	Fiil	24	%4,6
10	o	Zamir	22	%4,2
11	en	Zarf	20	%3,8
12	lira	İsim	20	%3,8
13	bir	Sıfat	19	%3,6
14	kaç?	Soru Z.	19	%3,6
15	bak-	Fiil	17	%3,3
16	ders	İsim	17	%3,3
17	hayvan	İsim	17	%3,3
18	iki	Sayı	17	%3,3
19	merhaba	Ünlem	17	%3,3

20	nerede?	Soru Z.	16	%3,0
Toplam			521	100

Tablo 6 incelendiğinde, ÇİT 2 ders kitabında en sık kullanılan ilk 20 sözcüğün tür ve kullanım oranları görülmektedir. İlk 20 sözcüğün yaklaşık %25'ini fiiller, %25'ini isimler, %15'ini zamirler, %10'unu zarflar, %10'unu soru sözcükleri, %5'ini sıfatlar, %5'ini sayılar ve %5'ini ünlemler oluşturmaktadır. En yüksek orana sahip sözcük “dinle-” (%10,9) olup bunu “var” (%9,6) ve “saat” (%7,1) sözcükleri izlemektedir. Diğer sık kullanılan fiiller arasında “söyle-” (%6,9), “ol-” (%5,6), “tekrar et-” (%4,6) ve “bak-” (%3,3) yer almaktadır. İsim türündeki sözcüklerden “var” (%9,6), “saat” (%7,1), “lira” (%3,8), “ders” (%3,3) ve “hayvan” (%3,3) öne çıkmaktadır. Zamirlerden “ben” (%5,8), “bu” (%5,4) ve “o” (%4,2); zarflardan ise “çabuk” (%5,6) ve “en” (%3,8) en sık kullanılan sözcükler arasındadır. Soru sözcükleri içinde “kaç?” (%3,6) ve “nerede?” (%3,0) yer almaktadır. Tablo genel olarak, fiil ve isim türü sözcüklerin diğer türlere göre daha yüksek oranda kullanıldığını göstermektedir.

Tablo 7. Çocuklar İçin Türkçe (ÇİT) 2 Ders Kitabındaki Kalıp Sözler ve Frekansları

Sıra	Kalıp Söz	Frekans (f)	Yüzde (%)
1	merhaba	17	%36,2
2	ne yapıyorsun?	9	%19,1
3	benim adım...	6	%12,8
4	nerelisiniz?	3	%6,4
5	nerede yaşıyorsun?	2	%4,3
6	nerelisin?	2	%4,3
7	(o) ne yapıyor?	2	%4,3
8	rica ederim	2	%4,3
9	senin adın ne?	2	%4,3
10	teşekkür ederim	2	%4,3
Toplam		47	100

Tablo 7 incelendiğinde, ÇİT 2 ders kitabında toplam on farklı kalıp söz tespit edilmiştir. En yüksek orana sahip ifade “Merhaba” (%36,2) olup, onu “Ne yapıyorsun?” (%19,1) ve “Benim adım...” (%12,8) kalıpları izlemektedir. Daha düşük oranlarda yer alan kalıplar arasında “Nerelisiniz?” (%6,4), “Nerede yaşıyorsun?” (%4,3), “Nerelisin?” (%4,3), “(o) ne yapıyor?” (%4,3), “Rica ederim” (%4,3), “Senin adın ne?” (%4,3) ve “Teşekkür ederim” (%4,3) bulunmaktadır. Veriler, ders kitabında selamlaşma, tanışma ve temel iletişim ifadelerinin en yüksek kullanım oranına sahip olduğunu göstermektedir. Kalıplar arasında resmiyet derecesi bakımından da farklılıklar bulunmakta; “Nerelisiniz?” gibi daha resmi kullanımlar ile “Ne yapıyorsun?” gibi gündelik ifadeler bir arada yer almaktadır.

Tablo 8. Çocuklar İçin Türkçe (ÇİT) 2 Ders Kitabındaki Yansıma Sözcükler ve Frekansları

Sıra	Yansıma Sözcük	Frekans (f)	Yüzde (%)	Muhtemel ses Kaynağı
1	fiti fiti	1	%33,3	Koşu, hızlı hareket sesi
2	pıtı pıtı	1	%33,3	Hafif adımlar
3	dan dan	1	%33,3	Vurma, çarpma sesi
Toplam		3	100	

Tablo 8 incelendiğinde, ÇİT 2 ders kitabında üç farklı yansıma sözcük tespit edilmiştir. Bu sözcükler “fıtı fıtı” (%33,3), “pıtı pıtı” (%33,3) ve “dan dan” (%33,3) şeklindedir. Her bir sözcük aynı oranda kullanılmıştır. Yansıma sözcükler, sırasıyla hızlı hareket, hafif adım ve vurma veya çarpma seslerini temsil etmektedir. Veriler, kitapta hareket ve ses temalı üç yansıma sözcüğün eşit oranda kullanıldığını göstermektedir.

Tablo 9. Çocuklar İçin Türkçe (ÇİT) 2 Ders Kitabındaki Yansımali İkilemeler ve Frekansları

Sıra	İkileme	Frekans (f)	Yüzde (%)	Kullanım Bağlamı
1	tik tak	9	%100	Saat sesi
Toplam		9	100	

Tablo 9 incelendiğinde, ÇİT 2 ders kitabında yalnızca bir yansımali ikilemeye yer verildiği görülmektedir. Bu ikileme “tik tak” (%100) olup, saat sesi bağlamında kullanılmıştır. Veriler, kitapta tek bir yansımali ikilemenin yer aldığını ve bu ikilemenin zaman veya saat temasını yansıttığını göstermektedir.

Çocuklar İçin Türkçe (ÇİT) 1 Ders Kitabında Yer Alan Dil Bilgisi Kalıpları ve Bunların Kullanım Sıklıklarına Yönelik Bulgular

ÇİT 1 ders kitabı üzerinde yapılan analizler sonucunda toplam 631 dil bilgisi eki/kalıbı tespit edilmiştir. Eklerin türlerine göre dağılımı incelendiğinde, en yüksek kullanım sıklığının emir kipi (274), iyelik ekleri (90) ve şahıs eklerine (78) ait olduğu görülmektedir. Ad durum ekleri (66) ve zaman ekleri (47) orta düzeyde temsil edilirken, çokluk ekleri (35) ve ilgi hâli eki (21) daha sınırlı şekilde kullanılmıştır. İsimden isim yapım ekleri (9), istek kipi (5), soru ekleri (5) ve görülen geçmiş zaman şahıs eki (1) en düşük frekanslara sahiptir.

Tablo 10. Çocuklar İçin Türkçe (ÇİT) 1 Ders Kitabında Yer Alan Şahıs Eklerinin Dağılımı

Şahıs	Ek çeşitleri ve frekansları	Toplam (f)	Yüzde (%)
1. Tekil	-ım (21), -im (31), -um (10)	62	%79,5
2. Tekil	-sın (12)	12	%15,4
1. Çoğul	-iz (2), -uz (2)	4	%5,1
2. Çoğul	-	0	%0
3. Tekil	-	0	%0
3.Çoğul	-	0	%0
Toplam		78	100

Tablo 10 incelendiğinde, ÇİT 1 ders kitabında toplam 78 şahıs eki tespit edilmiştir. Eklerin büyük çoğunluğunu birinci tekil şahıs ekleri oluşturmaktadır. “-ım” (21), “-im” (31) ve “-um” (10) biçimleriyle toplam %79,5 oranında birinci tekil şahıs ekleri kullanılmıştır. İkinci tekil şahıs eki “-sın” (%15,4) oranında yer almaktadır. Birinci çoğul şahıs ekleri “-iz” ve “-uz” biçimlerinde toplam %5,1 oranında kullanılmıştır. İkinci, üçüncü tekil ve üçüncü çoğul şahıs eklerine ise tabloda rastlanmamıştır. Veriler, birinci tekil şahıs eklerinin diğer şahıs eklerine göre çok daha yüksek oranda kullanıldığını göstermektedir.

Tablo 11. Çocuklar İçin Türkçe (ÇİT) 1 Ders Kitabında Yer Alan Ad Durum Eklerinin Dağılımı

Ad Durumu	Ek çeşitleri ve frekansları	Toplam (f)	Yüzde (%)
Bulunma Durumu	-da (13), -de (8), -ta (6)	27	%40,9
Belirtme Durumu	-ı (8), -i (14), -u (3), -ü (2)	27	%40,9
Yönelme Durumu	-(y)a (11)	11	%16,7
Ayrılma Durumu	-den (1)	1	%1,5
Toplam		66	100

Tablo 11 incelendiğinde ÇİT 1 ders kitabında toplam 66 ad durum eki tespit edilmiştir. En yüksek orana sahip ek türleri bulunma durumu ekleri (-da, -de, -ta) ve belirtme durumu ekleridir (-ı, -i, -u, -ü). Her iki ek türü de %40,9 oranında yer almaktadır. Yönelme durumu eki (-(y)a) %16,7 oranında, ayrılma durumu eki (-den) ise %1,5 oranında kullanılmıştır. Veriler, kitapta ad durum ekleri içinde bulunma ve belirtme durumlarının en sık kullanılan ek türleri olduğunu göstermektedir.

Tablo 12. Çocuklar İçin Türkçe (ÇİT) 1 Ders Kitabında Yer Alan Soru Eklerinin Dağılımı

Soru Eki	Frekans (f)	Yüzde (%)
mi	4	%80
mı	1	%20
mu	-	%0
mü	-	%0
Toplam	5	100

Tablo 12 incelendiğinde, ÇİT 1 ders kitabında toplam 5 soru eki tespit edilmiştir. Bu eklerin büyük çoğunluğu “mi” (%80) biçimindedir. “Mı” biçimi %20 oranında yer alırken, “mu” ve “mü” biçimlerine örnek bulunmamıştır. Veriler, kitapta soru eklerinin sınırlı biçimsel çeşitlilikte kullanıldığını ve en yaygın biçimin “mi” olduğunu göstermektedir.

Tablo 13. Çocuklar İçin Türkçe (ÇİT) 1 Ders Kitabında Yer Alan Zaman Eklerinin Dağılımı

Zaman	Ek çeşitleri ve frekansları	Toplam (f)	Yüzde (%)
Geniş Zaman	-r (15), -ar (10), -er (10), -ır (2)	37	%78,7
Şimdiki Zaman	-(i)yor (8)	8	%17,0
Görülen Geçmiş Zaman	-ti (2)	2	%4,3
Gelecek Zaman	-	0	%0
Öğrenilen Geçmiş Zaman	-	0	%0
Toplam		47	100

Tablo 13 incelendiğinde, ÇİT 1 ders kitabında toplam 47 zaman eki tespit edilmiştir. Bu eklerin büyük çoğunluğu geniş zaman eklerinden (-r, -ar, -er, -ır) oluşmakta olup, toplam kullanım oranı %78,7'dir. Şimdiki zaman eki -(i)yor biçiminde %17,0 oranında yer almıştır. Görülen geçmiş zaman eki -ti biçimiyle %4,3 oranında kullanılmıştır. Gelecek zaman ve öğrenilen geçmiş zaman eklerine ise kitapta rastlanmamıştır. Veriler, kitapta geniş zaman eklerinin diğer zaman eklerine göre daha sık kullanıldığını göstermektedir.

Tablo 14. Çocuklar İçin Türkçe (ÇİT) 1 Ders Kitabındaki Çokluk Ekleri ve Frekansları

Çokluk Eki	Frekans (f)	Yüzde (%)
-lar	18	%51,4
-ler	17	%48,6
Toplam	35	100

Tablo 14 incelendiğinde, ÇİT 2 ders kitabında toplam 35 çokluk eki tespit edilmiştir. Bu eklerin %51,4'ü "-lar", %48,6'sı "-ler" biçimindedir. Veriler, kitapta çokluk eklerinin her iki biçiminin de yakın oranlarda kullanıldığını göstermektedir.

Tablo 15. Çocuklar İçin Türkçe (ÇİT) 1 Ders Kitabında Yer Alan İyelik Eklerinin Dağılımı

Zaman	Ek çeşitleri ve frekansları	Toplam (f)	Yüzde (%)
1. Tekil Şahıs	-im (25), -im (27), -um (11), -üm (5)	68	%75,5
2. Tekil Şahıs	-	14	%15,6
1. Çoğul Şahıs	-	5	%5,6
3. Tekil Şahıs	-	3	%3,3
2. Çoğul Şahıs	-	0	%0
3. Çoğul Şahıs	-	0	%0
Toplam		90	100

Tablo 15 incelendiğinde, ÇİT 1 ders kitabında toplam 90 iyelik eki tespit edilmiştir. En yüksek kullanım oranı birinci tekil şahıs iyelik eklerine aittir (-im, -im, -um, -üm) ve bu ekler toplamın %75,5'ini oluşturmaktadır. İkinci tekil şahıs iyelik ekleri %15,6, birinci çoğul şahıs iyelik ekleri %5,6, üçüncü tekil şahıs iyelik ekleri ise %3,3 oranında yer almaktadır. İkinci ve üçüncü çoğul şahıs iyelik eklerine rastlanmamıştır. Veriler, kitapta birinci tekil şahıs iyelik eklerinin diğerlerine göre çok daha yaygın biçimde kullanıldığını göstermektedir.

Tablo 16. Çocuklar İçin Türkçe (ÇİT) 1 Ders Kitabında Yer Alan İlgî Hâli Eklerinin Dağılımı

İlgî Hâli Eki	Frekans (f)	Yüzde (%)
-im	16	%76,2
-in	4	%19,0
-ın	1	%4,8
-i/-si	-	%0
-ü/-sü	-	%0
Toplam	21	100

Tablo 16 incelendiğinde, ÇİT 1 ders kitabında toplam 21 ilgî hâli eki tespit edilmiştir. En yüksek kullanım oranına sahip biçim "-im" ekidir (%76,2). Bu eki "-in" (%19,0) ve "-ın" (%4,8) biçimleri izlemektedir. "-i/-si" ve "-ü/-sü" eklerine ise kitapta rastlanmamıştır. Veriler, ilgî hâli ekleri arasında "-im" biçiminin açık farkla en sık kullanılan ek olduğunu göstermektedir.

Tablo 17. *Çocuklar İçin Türkçe (ÇİT) 1 Ders Kitabında Yer Alan Görülen Geçmiş Zaman Şahıs Ekleri*

Şahıs Eki (G.G.Z.)	Frekans (f)	Yüzde (%)
İkinci Tekil Şahıs (-n)	1	%100
Birinci Tekil Şahıs (-m)	-	%0
Üçüncü Tekil Şahıs (-)	-	%0
Çoğul Şahıs Ekleri	-	%0
Toplam	1	100

Tablo 17 incelendiğinde, ÇİT 1 ders kitabında toplamda 1 görülen geçmiş zaman şahıs eki tespit edilmiştir. Bu ek, ikinci tekil şahıs biçiminde “-n” olarak kullanılmıştır (%100). Birinci ve üçüncü tekil şahıs ile çoğul şahıs eklerine kitapta rastlanmamıştır. Veriler, görülen geçmiş zaman şahıs eklerinin kullanım sıklığının oldukça sınırlı olduğunu göstermektedir.

Tablo 18. *Çocuklar İçin Türkçe (ÇİT) 1 Ders Kitabında Yer Alan İsimden İsim Yapım Eklerinin Dağılımı*

İsimden İsim Yapım Eki	Frekans (f)	Yüzde (%)
-lı	4	%44,4
-li	2	%22,2
-lü	2	%22,2
-lık	1	%11,1
-siz/-süz	-	%0
-ci/-cı	-	%0
Toplam	9	100

Tablo 18 incelendiğinde, ÇİT 1 ders kitabında toplam 9 isimden isim yapım eki tespit edilmiştir. En yüksek oranda kullanılan ek “-lı” (%44,4) biçimindedir. Bunu “-li” (%22,2) ve “-lü” (%22,2) ekleri izlemektedir. “-lık” eki %11,1 oranında yer alırken, “-siz/-süz” ve “-ci/-cı” eklerine kitapta rastlanmamıştır. Veriler, isimden isim yapım ekleri içinde “-lı” biçiminin en sık kullanılan ek olduğunu göstermektedir.

Tablo 19. *Çocuklar İçin Türkçe (ÇİT) 1 Ders Kitabında Yer Alan İstek Kiplerinin Dağılımı*

İstek Kipi Eki	Frekans (f)	Yüzde (%)
-a	5	%100
-e	-	%0
-ayım	-	%0
-asın	-	%0
Toplam	5	100

Tablo 19 incelendiğinde, ÇİT 1 ders kitabında toplam 5 istek kipi eki tespit edilmiştir. Bu eklerin tamamı “-a” biçimindedir (%100). “-e”, “-ayım” ve “-asın” biçimlerine ise kitapta rastlanmamıştır. Veriler, kitapta istek kipinin yalnızca “-a” biçimiyle kullanıldığını göstermektedir.

Tablo 20. *Çocuklar İçin Türkçe (ÇİT) 1 Ders Kitabında Yer Alan Emir Kiplerinin Dağılımı*

Emir Kipi	Şahıs	Frekans	Yüzde (%)
Olumlu	2. Tekil Şahıs (-)	266	%97,1

Olumlu	2. Çoğul Şahıs (-in)	5	%1,8
Olumsuz	2. Tekil Şahıs (-ma/-me)	3	%1,1
Olumsuz	2. Çoğul Şahıs (-in)	-	%0
Diğer Şahıslar	-	-	%0
Toplam		274	100

Tablo 20 incelendiğinde, ÇİT 1 ders kitabında toplam 274 emir kipi tespit edilmiştir. Bu kiplerin büyük çoğunluğu olumlu ikinci tekil şahıs biçimindedir (%97,1). Olumlu ikinci çoğul şahıs biçimi %1,8, olumsuz ikinci tekil şahıs biçimi ise %1,1 oranında kullanılmıştır. Olumsuz ikinci çoğul şahıs ve diğer şahıs biçimlerine kitapta rastlanmamıştır. Veriler, emir kiplerinin ağırlıklı olarak olumlu ikinci tekil şahıs biçiminde kullanıldığını göstermektedir.

Çocuklar İçin Türkçe (ÇİT) 2 Ders Kitabında Yer Alan Dil Bilgisi Kalıpları ve Bunların Kullanım Sıklıklarına Yönelik Bulgular

ÇİT 2 ders kitabında yapılan dil bilgisi analizleri sonucunda toplam 942 dil bilgisi kalıbı tespit edilmiştir. Eklerin türlerine göre dağılımı incelendiğinde, en yüksek kullanım sıklığının iyelik ekleri (219) ile emir kiplerine (228) ait olduğu görülmektedir. Bunları zaman ekleri (117), ad durum ekleri (129) ve ilgi hâli ekleri (113) izlemektedir. Şahıs ekleri (68) ve isim yapım ekleri (29) orta düzeyde temsil edilirken, çokluk ekleri (24) ve soru ekleri (12) daha düşük frekansta kullanılmıştır. En düşük kullanım oranı ise istek kipi (3) ile görülmektedir. Veriler, ÇİT 2 ders kitabında dil bilgisi eklerinin tür ve sıklık bakımından farklı dağılımlar sergilediğini göstermektedir.

Tablo 21. Çocuklar İçin Türkçe (ÇİT) 2 Ders Kitabında Yer Alan Şahıs Eklerinin Dağılımı

Şahıs	Ek çeşitleri ve Frekansları	Toplam (f)	Yüzde (%)
1. Tekil Şahıs	-um (29)	29	%42,6
1. Çoğul Şahıs	-ız (1), -iz (5), -uz (25)	31	%45,6
2. Tekil Şahıs	-sun (8)	8	%11,8
2. Çoğul Şahıs	-	-	%0
3. Tekil Şahıs	-	-	%0
3. Çoğul Şahıs	-	-	%0
Toplam		68	100

Tablo 21 incelendiğinde, ÇİT 2 ders kitabında toplam 68 şahıs eki tespit edilmiştir. En yüksek kullanım oranına sahip ek türü birinci çoğul şahıs ekleridir (-ız, -iz, -uz) ve bu ekler toplamın %45,6'sını oluşturmaktadır. Birinci tekil şahıs eki (-um) %42,6 oranında, ikinci tekil şahıs eki (-sun) ise %11,8 oranında kullanılmıştır. İkinci, üçüncü tekil ve üçüncü çoğul şahıs eklerine ise kitapta rastlanmamıştır. Veriler, şahıs ekleri arasında birinci çoğul ve birinci tekil şahıs biçimlerinin en yüksek kullanım oranına sahip olduğunu göstermektedir.

Tablo 22. Çocuklar İçin Türkçe (ÇİT) 2 Ders Kitabında Yer Alan Ad Durum Eklerinin Dağılımı

Ad Durumu	Ek çeşitleri ve Frekansları	Toplam (f)	Yüzde (%)
Belirtme Durumu	-ı (31), -i (11), -u (11), -ü (5)	58	%45,0
Bulunma Durumu	-da (28), -de (13), -ta (4)	45	%34,9
Yönelme Durumu	-(y)a (10), -(y)e (12)	22	%17,1
Ayrılma Durumu	-dan (2), -tan (1), -ten (1)	4	%3,0

Toplam	129	100
---------------	-----	-----

Tablo 22 incelendiğinde, ÇİT 2 ders kitabında toplam 129 ad durum eki tespit edilmiştir. En yüksek kullanım oranına sahip ek türü belirtme durumu ekleridir (-i, -i, -u, -ü) ve bu ekler toplamın %45'ini oluşturmaktadır. Bunu bulunma durumu ekleri (-da, -de, -ta) %34,9 oranıyla izlemektedir. Yönelme durumu ekleri (-(y)a, -(y)e) %17,1, ayrılma durumu ekleri (-dan, -tan, -ten) ise %3,0 oranında kullanılmıştır. Veriler, ad durum ekleri arasında belirtme ve bulunma durumu eklerinin en yüksek kullanım oranına sahip olduğunu göstermektedir.

Tablo 23. Çocuklar İçin Türkçe (ÇİT) 2 Ders Kitabında Yer Alan Soru Eklerinin Dağılımı

Soru Eki	Frekans (f)	Yüzde (%)
mu?	9	%75
mi?	2	%16,7
mü?	1	%8,3
mi?	-	%0
Toplam	12	100

Tablo 23 incelendiğinde, ÇİT 2 ders kitabında toplam 12 soru eki tespit edilmiştir. Bu eklerin en yüksek oranla kullanılan biçimi “mu” olup, toplamın %75'ini oluşturmaktadır. Bunu “mi” (%16,7) ve “mü” (%8,3) biçimleri izlemektedir. “Mi” biçimine ise kitapta rastlanmamıştır.

Veriler, soru ekleri arasında “mu” biçiminin en sık kullanılan ek olduğunu göstermektedir.

Tablo 24. Çocuklar İçin Türkçe (ÇİT) 2 Ders Kitabında Yer Alan Zaman Eklerinin Dağılımı

Zaman	Ek çeşitleri ve Frekansları	Toplam (f)	Yüzde (%)
Şimdiki Zaman	-yor (3), -iyor (51), -iyor (40), -uyor (12), -üyor (7)	113	%96,6
Görülen Geçmiş Zaman	-ti (2)	2	%1,7
Geniş Zaman	-er (2)	2	%1,7
Toplam		117	100

Tablo 24 incelendiğinde, ÇİT 2 ders kitabında toplam 117 zaman eki tespit edilmiştir. Bu eklerin büyük çoğunluğu şimdiki zaman eklerinden (-yor, -iyor, -iyor, -uyor, -üyor) oluşmakta olup toplamın %96,6'sını kapsamaktadır. Görülen geçmiş zaman eki (-ti) %1,7, geniş zaman eki (-er) ise %1,7 oranında yer almaktadır. Veriler, kitapta zaman ekleri arasında şimdiki zaman eklerinin açık farkla en yüksek kullanım oranına sahip olduğunu göstermektedir.

Tablo 25. Çocuklar İçin Türkçe (ÇİT) 2 Ders Kitabında Yer Alan Çokluk Eklerinin Dağılımı

Çokluk Eki	Frekans (f)	Yüzde (%)
-lar	17	%70,8
-ler	7	%29,2
Toplam	24	100

Tablo 25 incelendiğinde, ÇİT 2 ders kitabında toplam 24 çokluk eki tespit edilmiştir. Bu eklerin %70,8'i “-lar”, %29,2'si “-ler” biçimindedir. Her iki ek de aynı işlevi yerine getirmekte olup, biçimsel olarak ünsüz uyumu kuralına uygun biçimde farklı sözcüklerle birlikte kullanılmıştır.

“-lar” biçiminin daha yüksek oranda yer alması, kitabın sözcük yapısında kalın ünlülü kelimelerin daha fazla bulunduğunu göstermektedir. Veriler, ÇİT 2 ders kitabında çokluk eklerinin düzenli ve kurala uygun biçimde dağıldığını, ancak “-lar” biçiminin açık biçimde daha sık kullanıldığını ortaya koymaktadır.

Tablo 26. Çocuklar İçin Türkçe (ÇİT) 2 Ders Kitabında Yer Alan İyelik Eklerinin Dağılımı

Şahıs	Ek çeşitleri ve Frekansları	Toplam (f)	Yüzde (%)
1. Tekil Şahıs	-m (22), -ım (12), -im (46), -um (10)	90	%41,1
2. Tekil Şahıs	-n (8), -ın (21), -in (23), -un (8)	60	%27,4
3. Tekil Şahıs	-ı (22), -sı (12), -i (9), -si (15), -u (3), -ü (8)	69	%31,5
Çoğul Şahıslar	-	-	%0
Toplam		219	100

Tablo 26 incelendiğinde, ÇİT 2 ders kitabında toplam 219 iyelik eki tespit edilmiştir. En yüksek kullanım oranı birinci tekil şahıs iyelik eklerine aittir (-m, -ım, -im, -um) ve bu ekler toplamın %41,1’ini oluşturmaktadır. İkinci tekil şahıs iyelik ekleri (-n, -ın, -in, -un) %27,4 oranında, üçüncü tekil şahıs iyelik ekleri (-ı, -sı, -i, -si, -u, -ü) ise %31,5 oranında yer almıştır. Çoğul şahıs iyelik eklerine tabloda rastlanmamıştır. Veriler, ÇİT 2 ders kitabında iyelik ekleri arasında birinci tekil şahıs biçimlerinin en yüksek kullanım oranına sahip olduğunu göstermektedir.

Tablo 27. Çocuklar İçin Türkçe (ÇİT) 2 Ders Kitabında Yer Alan İlgî Hâli Eklerinin Dağılımı

İlgî Hâli Eki	Frekans (f)	Yüzde (%)
-im	34	%30,1
-ın	31	%27,4
-in	24	%21,2
-un	16	%14,2
-nin	5	%4,4
-nın	3	%2,7
Toplam	113	100

Tablo 27 incelendiğinde, ÇİT 2 ders kitabında toplam 113 ilgî hâli eki tespit edilmiştir. En yüksek kullanım oranına sahip ek biçimi “-im” olup, toplamın %30,1’ini oluşturmaktadır. Bunu sırasıyla “-ın” (%27,4), “-in” (%21,2) ve “-un” (%14,2) biçimleri izlemektedir. “-nin” (%4,4) ve “-nın” (%2,7) ekleri ise daha düşük oranlarda kullanılmıştır. Veriler, kitapta ilgî hâli ekleri arasında “-im” biçiminin en sık kullanılan ek olduğunu göstermektedir.

Tablo 28. Çocuklar İçin Türkçe (ÇİT) 2 Ders Kitabında Yer Alan İsim Yapım Eklerinin Dağılımı

İsim Yapım Eki	Frekans (f)	Yüzde (%)
-li	14	%46,7
-lı	11	%36,7
-lü	2	%6,7
-luk	1	%6,7
-lık	1	%3,2

Diğer	-	%0
Toplam	29	100

Tablo 28 incelendiğinde, ÇİT 2 ders kitabında toplamda 29 isim yapım eki tespit edilmiştir. En yüksek kullanım oranına sahip ek biçimi “-li” olup, toplamın %46,7’sini oluşturmaktadır. Bunu “-lı” (%36,7), “-lü” (%6,7), “-luk” (%6,7) ve “-lık” (%3,2) biçimleri izlemektedir. “Diğer” kategorisinde herhangi bir ek biçimine rastlanmamıştır. Veriler, isim yapım ekleri arasında “-li” biçiminin en sık kullanılan ek olduğunu göstermektedir.

Tablo 29. Çocuklar İçin Türkçe (ÇİT) 2 Ders Kitabında Yer Alan İstek Kiplerinin Dağılımı

İstek Kipi Eki	Ek çeşitleri ve Frekansları	Toplam (f)	Yüzde (%)
-a	-alım (1), -ayım (2)	3	%100
-e	-	0	%0
Diğer	-	0	%0
Toplam		3	100

Tablo 29 incelendiğinde, ÇİT 2 ders kitabında toplam 3 istek kipi eki tespit edilmiştir. Bu eklerin tamamı “-a” biçimindedir (%100) ve “-alım”, “-ayım” türlerinde kullanılmıştır. “-e” ve diğer istek kipi biçimlerine kitapta rastlanmamıştır. Veriler, kitapta istek kipinin yalnızca “-a” biçimiyle temsil edildiğini göstermektedir.

Tablo 30. Çocuklar İçin Türkçe (ÇİT) 2 Ders Kitabında Yer Alan Emir Kiplerinin Dağılımı

Emir Kipi	Şahıs	Frekans (f)	Yüzde (%)
Olumlu	2. Tekil Şahıs	228	%100
Olumlu	2. Çoğul Şahıs	0	%0
Olumsuz	2. Tekil Şahıs	0	%0
Olumsuz	2. Çoğul Şahıs	0	%0
Diğer Şahıslar	-	0	%0
Toplam		228	100

Tablo 30 incelendiğinde, ÇİT 2 ders kitabında toplam 228 emir kipi örneği tespit edilmiştir.

Bu eklerin tamamı (%100) olumlu 2. tekil şahıs biçimindedir. Olumlu veya olumsuz diğer şahıs biçimlerinde herhangi bir kullanıma rastlanmamıştır. Veriler, kitapta emir kipinin yalnızca olumlu 2. tekil şahıs biçimiyle temsil edildiğini göstermektedir.

SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Çocuklara yönelik yabancı dil öğretimi materyalleri yalnızca dilin temel yapılarını değil, aynı zamanda o dilin kültürel zenginliğini ve öğrenenlerin bilişsel gelişim düzeyine uygun ifade biçimlerini de yansıtmalıdır. *Çocuklar İçin Türkçe (ÇİT) 1 ve 2* ders kitaplarında yer alan söz varlığı ve dil bilgisi yapılarının incelendiği bu çalışmada, çocuklara yabancı dil olarak Türkçenin öğretiminde kullanılan dilsel unsurların çeşitliliği, işlevselliği ve gelişimsel tutarlılığı değerlendirilmiştir. Araştırmadan elde edilen bulgular, ÇİT setinin dil öğretiminde aşamalı bir ilerleme sunduğunu ancak kültürel etkileşim, yapı çeşitliliği ve pedagojik denge bakımından geliştirilmeye açık yönler taşıdığını göstermektedir. Çalışma, çocuklara yönelik Türkçe öğretimi materyallerinde yer alan söz varlığı ve dil bilgisi yapılarının

kapsamını ortaya koymakta ve mevcut içeriklerin dilsel açıdan değerlendirilmesine katkı sağlamaktadır.

ÇİT 1’de en çok fiil kökenli sözcüğün bulunması ve yüksek frekanslı fiillerin (“dinle-”, “söyle-”, “bak-”, “oyna-”) her iki kitapta da benzerlik göstermesi, öğretim sürecinde süreklilik ve aşamalılığın korunduğunu göstermektedir. Piaget’e göre (1952) bu yaş grubundaki çocuklar, dili daha çok somut bağlamlar üzerinden öğrenirler. Soyut anlamları kavrayabilmeleri ise görsel ve deneyimsel desteklerle mümkündür. Dolayısıyla ÇİT ders kitaplarındaki fiil temelli yapıların görsel öğelerle desteklenmesi pedagojik olarak uygun bir yaklaşım olmakla birlikte soyut kavramlara geçişin yaş kitlesine uygun biçimde yapılandırılması gerekli görülmektedir.

Nation (2001) ve Schmitt (2008), sözcük öğretiminde sıklık kadar biçim, anlam ve kullanım boyutlarının da dengeli biçimde ele alınması gerektiğini vurgularlar. ÇİT ders kitaplarında sıklık temelli yaklaşımın izleri görülmekle birlikte sözcüklerin bağlam içindeki anlam ilişkilerinin yeterince çeşitlenmediği anlaşılmaktadır. Bu durum, öğrencilerin kelimeleri iletişimsel bağlamda değil, yönergeye dayalı bir biçimde öğrenmelerine neden olmaktadır. Read (2000) ve Cameron (2001), çocuklara yönelik dil öğretiminde kelimelerin bağlamsal öğrenme ve duyuşsal ilişkilendirme yoluyla kazandırılmasının önemine dikkat çekerler. ÇİT setinde görsel yoğunluk olumlu bir özellik olsa da işitsel ve ritmik unsurların (örneğin yansıma sözcükler, tekerlemeler) azlığı, kelime öğrenimini destekleyecek çoklu-duyuşsal bağlamın yeterince oluşturulmadığını göstermektedir. Bu eksiklik, sözcüklerin duygusal ve kültürel çağrışımlarının öğrencilerce içselleştirilmesini güçleştirmekte, dolayısıyla anlam genişlemesi ve kavramsal ilişkilendirme becerilerini sınırlamaktadır.

Tomasello’nun (2003) kullanım temelli dil edinimi yaklaşımına göre, çocuklar dili önceden belirlenmiş kurallardan çok dilin etkileşim içindeki kullanımına dayalı örüntüler aracılığıyla öğrenirler. Bu yaklaşıma göre dilsel yapılar, çocukların çevrelerindeki tekrarlanan dil kullanımlarını gözlemleyip bunlardan örüntüler çıkarması yoluyla biçimlenir; başka bir deyişle “yapı kullanımdan doğar” (structure emerges from use). Bu durum, çocukların dil gelişiminde etkileşim, niyet okuma (intention-reading) ve örüntü bulma (pattern-finding) süreçlerinin belirleyici olduğunu göstermektedir. Bu bağlamda çocuklara yönelik dil öğretim materyallerinde eylem odaklı ve etkileşim temelli kullanımların öne çıkması, kullanım temelli yaklaşımın doğrudan bir yansıması olarak görülebilir. Nitekim ÇİT setinde fiil ağırlığının yüksekliği bu kuramla uyumludur. Çünkü yönerge ve eylem odaklı dil kullanımı, çocukların iletişimsel eylem yoluyla öğrenmesini teşvik etmektedir. Bununla birlikte ÇİT 2’de kalıp söz çeşitliliğinin artması (“nerede yaşıyorsun?”, “nerelisiniz?”, “o ne yapıyor?” gibi ifadeler) dilin toplumsal işlevlerine daha fazla yer verildiğini göstermektedir. Kramsch’ın (1993) dilin toplumsal anlam üretimiyle iç içe geçtiği yönündeki görüşüyle uyumlu biçimde olan bu ifadeler, öğrencinin dili yalnızca iletişim aracı olarak değil, sosyal bağlamda anlam kurma aracı olarak da kullanmaya başladığını göstermektedir.

Dilbilgisel yapılarla ilişkin veriler de benzer biçimde kademeli bir gelişim ortaya koymaktadır. Şahıs eklerinde bireysel ifadelerden kolektif yapılara (“ben”den “biz’e) geçiş, ad durum eklerinde 66’dan 129’a çıkan kullanım, zaman eklerinde şimdiki zamanın baskın hale gelmesi (%96,6) ve ilgi hâli ile iyelik eklerinde gözlemlenen artış, dilin ilişkisel ve aitlik bildiren yapılarının öğretiminde ilerleme kaydedildiğini göstermektedir. Bu bulgular, kitabın aşamalı olarak dilsel farkındalık düzeyinin yükseldiğine işaret etmektedir. Ancak kitaplarda istek ve olumsuz emir kiplerinin sınırlı biçimde yer alması, doğal yaklaşım göz önüne alındığında çocukların günlük hayatta karşılaşılabilecekleri kullanımlara yeterince yer verilmediğini göstermektedir.

ÇİT setinde yansıma sözcükler ve ikilemelerin kullanımında gözlenen azalma, çocukların dilin ses ve anlam boyutlarını sezgisel olarak kavramalarını güçleştirebilecek bir durum olarak değerlendirilebilir. ÇİT 1’de 7 farklı yansıma sözcük ve 12 yansımali ikileme bulunurken, ÇİT 2’de bu sayının belirgin biçimde azalması, tematik olarak soyut dil yapılarına yönelimin bir göstergesidir. Cameron (2001)’ın vurguladığı üzere çocukların dil öğreniminde ritim, ses benzerliği ve görsel eşleşmeler soyut anlam geçişini kolaylaştırmaktadır. Bu nedenle yansıma sözcüklerin ve ikilemelerin azaltılması, dil öğretiminin bilişsel ve kültürel yönünü zayıflatıcı bir etki yaratmaktadır.

ÇİT seti, iletişimsel yaklaşım ilkeleriyle tutarlı biçimde anlık eylem ve yönerge temelli bir dil eğitimi sunmaktadır. Ancak CEFR’de (2020) belirlenen A1–A2 düzeyleri göz önüne alındığında, öğrencilerin sadece “tanıdık konularda iletişim kurma” değil, aynı zamanda “kültürel referansları fark

etme” ve “anlam kurma” becerilerini kazanmaları beklenmektedir. Bu bağlamda ÇİT seti ilk iki beceriyi karşılamakla birlikte kültürel farkındalık boyutunda eksik kalmaktadır. Byram (1997) ve Kramsch (1993)’a göre dil öğretimi yalnızca dilsel becerilerin geliştirilmesini değil aynı zamanda öğrencilerin kültürel farkındalık ve kültürlerarası iletişim yeterliliğini kazanmalarını da hedeflemelidir. Dolayısıyla incelenen ders kitaplarında atasözü, deyim, bilmece gibi kültürel öğelerin yer almaması, öğrencilerin Türk kültürüne özgü sembolik düşünme biçimleriyle karşılaşma olasılığını azaltmaktadır. Bu eksiklik, aynı zamanda çocuk psikodilbilimi açısından da önemli bir boşluğa işaret etmektedir. Çünkü çocukların dilsel gelişimi yalnızca sözcüklerin biçimsel öğrenimiyle sınırlı değildir. Aynı zamanda dilin kültürel ve sembolik anlamlarını içselleştirme sürecini de kapsamaktadır (Vygotsky, 1978; Nelson, 2007). Kültürel olarak yüklü dil girdileri, çocukların soyutlama, mecaz anlama ve toplumsal kimlik inşası becerilerinin gelişimini desteklemektedir (Bruner, 1983). Bu tür sembolik öğelerin yokluğu, çocukların dili yalnızca işlevsel bir iletişim aracı olarak algılamasına ve anlam kurma ile kültürel bağlamı kavrama açısından sınırlı bir dil gelişimi göstermesine yol açmaktadır.

Öneriler

Ders kitaplarında yer alan dilsel içeriklerin geliştirilmesine yönelik olarak öncelikle kültürel etkileşimi güçlendiren unsurların artırılması gerekmektedir. Deyimler, atasözleri, tekerlemeler ve yansıma sözcükler, çocukların hem dilin ritmini hem de kültürel arka planını kavramalarına yardımcı olan önemli dil unsurlarıdır. Bu unsurlar, görsel materyaller, ses kayıtları ve oyun temelli etkinliklerle desteklenerek çoklu-duyusal öğrenme ortamları oluşturulmalıdır. Ayrıca öğretmenlerin bu tür kültürel unsurları sınıf ortamında etkin biçimde kullanabilmeleri için ders planlarına kültürel ara etkinlikler (örneğin deyim kartları, kültürel hikâye anlatımı, şarkı çalışmaları) entegre etmeleri önerilmektedir.

Fiil çeşitliliği bakımından yalnızca temel eylemlere (“dinle-”, “bak-”, “söyle-”) yer verilmesi yerine, “yardım et-”, “düşün-”, “paylaş-” gibi sosyal etkileşim temelli fiillerin dahil edilmesi, Tomasello’nun (2003) kullanım temelli yaklaşımıyla uyumlu olarak çocukların dili etkileşim yoluyla öğrenmelerini destekleyecektir. Bu doğrultuda öğretmenlerin, sınıf içi etkinliklerde çocukların birbirleriyle etkileşim kurabilecekleri diyalog temelli görevler (örneğin yardım et oyunları, işbirliği etkinlikleri, kısa rol canlandırmaları) düzenlemeleri, çocukların fiilleri doğal bağlamlarda öğrenmelerine katkı sağlayacaktır.

Dilbilgisel yapılarda dengenin sağlanması önemli görülmektedir. Özellikle eksik veya düşük frekanslı yapılar (vasıta hâli, olumsuz emir, çoğul iyelik ekleri) doğal bağlamlarda öğretilmelidir. Örneğin “bizim evimiz”, “sizin oyuncağınız” gibi ifadelerle çoğul iyelik yapılarının somutlaştırılması mümkündür. Ayrıca zaman ve kip çeşitliliğinin artırılması, öğrencilerin farklı durumları ifade etme becerilerini güçlendirecektir. Şimdiki zamanın yanı sıra geniş ve geçmiş zaman örnekleri de sunularak dilin işlevsel kullanımı zenginleştirilmelidir. Kitapları kullanacak olan öğretmenlerin, dil bilgisel yapıların öğretiminde kuralları doğrudan açıklamak yerine örnekler, kısa diyaloglar ve görsel destekler aracılığıyla öğretmeyi tercih etmeleri, öğrenmenin keşfetmeye dayalı ve kalıcı hâle gelmesini sağlayacaktır.

Bilişsel gelişim açısından Piaget’nin yaklaşımı dikkate alınarak soyut yapıların görseller, hareket temelli oyunlar ve kısa diyaloglarla desteklenmesi gerekmektedir. Çocukların görsel-işitsel duyularını harekete geçiren bu tarz etkinlikler, kelime öğrenimini kalıcı hale getirmektedir. Bu nedenle öğretmenlerin, ders sırasında öğrencilerin yaş düzeyine uygun oyunlaştırma stratejilerini (örneğin hareketli fiil oyunları, resimli hikâye zinciri, eşini bul etkinlikleri) uygulamaları önerilmektedir.

Önerilerin daha geniş bir çerçevede değerlendirilebilmesi için araştırma kapsamı ve yönteminin de geliştirilmesi gerekmektedir. Bu çalışma yalnızca *Çocuklar İçin Türkçe (ÇİT) 1 ve 2* setiyle ve tek bir kurum (Yunus Emre Enstitüsü) tarafından hazırlanmış materyallerden oluşmaktadır. İnceleme, frekans temelli betimsel bir yaklaşıma dayanmakta; sözcüklerin öğretim sürecindeki işlevselliği, öğrencilerin edinim düzeyi veya öğretim ortamlarındaki kullanım biçimleri kapsam dışında bırakılmaktadır. Ayrıca çalışma A1-A2 düzeyine odaklandığından, daha ileri düzey materyaller ve farklı beceriler (dinleme, konuşma, yazma) ayrıntılı olarak değerlendirilmemiştir. Kültürel unsurların analizi ise yalnızca kitap içeriğiyle sınırlı kalmıştır. Gelecekte yapılacak araştırmalarda farklı kurumlara ait çocuk setlerinin karşılaştırmalı biçimde incelenmesi ve nitel verilerle desteklenen öğretim süreci gözlemlerinin eklenmesi önerilebilir.

KAYNAKÇA

- Aksan, D. (1996). *Türkçenin Sözcük Varlığı*. Engin Yayınevi
- Aksan, D. (2003). *Dil, şu büyüdü düzen*. Bilgi Yayınevi.
- Aksan, D. (2007). *Her yönüyle dil (Ana çizgileriyle dilbilim)*. Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Barcroft, J. (2015). *Vocabulary in language teaching* (1st ed.). Routledge.
- Bruner, J. (1983). *Child's talk: Learning to use language*. Oxford University Press.
- Bulut, S. (2021). Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde kelime/sözcük öğretimi. (Editör: Emrah Boylu). *Soru ve cevaplarla yabancı dil olarak Türkçe öğretimi el kitabı* içinde (s. 205-231). Pegem Akademi Yayınları.
- Byram, M. (1997). *Teaching and assessing intercultural communicative competence*. Multilingual Matters.
- Cameron, L. (2001). *Teaching languages to young learners*. Cambridge University Press.
- CEFR. (2020). *Common european framework of reference for languages: learning, teaching, assessment-companion volume with new descriptors*. Council of Europe Publishing.
- Dincel, Ö. & Bulut, S. (2024). Yabancılar Türkçe öğretimi ders kitaplarındaki Batı kaynaklı sözcüklerin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *Kesit Akademi Dergisi*, 10(41), 224-246.
- Dolunay, S. K. (2012). Türkçe ve dil bilgisi öğretiminde sıklık çalışmalarının yeri. *Gazi Türkiyat Dergisi*, 10, 82-89.
- Gökmen, H. & Göçen, G. (2023). Yabancılar için Türkçe ders kitaplarındaki söz varlığı: Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Yabancılar İçin Türkçe Öğretim Seti örneği. *Uluslararası Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi Dergisi*, 6(1), 45-81.
- Karadağ, Ö. (2005). *İlköğretim I. kademe öğrencilerinin kelime hazinesi üzerine bir araştırma* [Yayımlanmamış doktora tezi]. Gazi Üniversitesi.
- Kramsch, C. (1993). *Context and culture in language teaching*. Oxford University Press.
- Mert, E. L. (2009). Anadili eğitimi ve öğretimi sürecinde sözcük varlığı belirleme çalışmalarının önemi ve "deyim" kazandırmaya yönelik etkinlik önerileri. *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 2(3), 83-93.
- Morgan, D. L. (1996). *Focus groups as qualitative research*. Sage Publications.
- Nation, I. S. P. (2001). *Learning vocabulary in another language*. Cambridge University Press.
- Nelson, K. (2007). *Young minds in social worlds: Experience, meaning and memory*. Harvard University Press.
- Piaget, J. (1952). *The origins of intelligence in children*. W.W. Norton & Company.
- Read, J. (2000). *Assessing vocabulary*. Cambridge University Press.
- Schmitt, N. (2008). Instructed second language vocabulary learning. *Language Teaching Research*, 12(3), 329-363.
- TDK. (2023). *Türkçe sözlük*. Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Tomasello, M. (2003). *Constructing a language: A usage-based theory of language acquisition*. Harvard University Press.
- Vygotsky, L.S. (1978). *Mind in society: The development of higher psychological processes*. Harvard University Press.
- Yıldırım, A. & Şimşek, H. (2013). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Seçkin Yayıncılık.
- Yıldız, D. (2016). Türkçe öğretmeni adaylarının hazırlıklı konuşmalarındaki söz varlıkları. *Millî Eğitim Dergisi*, 210, 411-424.